

וירד לשאול הדרה המכובדים שבירושלים, והמונה המון העם שבה, ושאוהה ההמון שמקים קול שאון והמולה, ועלזו בה והעליוזים שבה, כולם יפלו לשאול בעודם בשאונם ועליוזותם.

שנינו במשנה משמתו נביאים הראשונים, בטלו אורים ותומים.

ומבארין מאן נביאים הראשונים, אמר רב הונא, זה דוד ושמואל ושלמה,

רב נחמן אמר, בימי דוד, זמנין סליק עולה בידם לקבל תשובה מהאורים ותומים, וזמנין לא סליק.

שהרי כשברח דוד ויצא מירושלים מפני אבשלום, ועלה במעלה הזיתים בקש לשאול באורים ותומים אם יצליח לשוב לירושלים ויראהו ה' את הארון ואת נוהו, ואז שאל צדוק ועלתה לו, אך שאל אביתר ולא עלתה לו. כדרשינן ממה שנאמר שם, ויציקו — והעמידו — את ארון האלוקים, ויעל אביתר עד תום כל עם לעבור, ומבארין שכששאל דוד וראה שאביתר לא נענה, הבין כי התקיימה בו קללת שמואל להסיר הכהונה מבני עלי, ולכן הסתלק אביתר באותו היום מכהונה גדולה, ושאל צדוק הכהן שעמד תחתיו, ושאל את שאלת דוד, ונענה באורים ותומים.

מתיב רבה בר שמואל, ויהי לדרוש אלהים בימי זכריהו המבין בראות אלהים, מאי לאו כוונת הפסוק שדרשו אלהים באורים ותומים ומשמע שהיו עדיין בימי זכריהו שהיה בסוף ימי הבית, ומתצינן, לא, אין הכוונה שדרשו באורים ותומים, אלא בנביאים.

ברעב, וזו הפורענות השניה, שמביאין רעב לעולם.

ג. והמונו צחה צמא, המון העם ימותו בצמאון וביובש צחית, תחת משתיהם, וזו הפורענות השלישית, שהיא בדרך משל שגורמין לתורה שתשתכח מלומדיה, והצמאון יהיה לתורה שנמשלה למים, והם לא שתוה, אלא הפנו לבם לשתיית שכר ויין.

ד. וישח אדם וישפל איש, כביכול הקב"ה נכפף ונחלש ואין בכוחו להיטיב לישראל וזו הפורענות הרביעית, שגורמין שפלות לשונאו של הקב"ה, [בלשון הפוכה לטוב].

ומבארין מנין שהכוונה כלפי הקב"ה, שהרי אין נקרא "איש" אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר, ה' איש מלחמה.

ה. ועיני גבוהים תשפלנה, ועיני ישראל שהיה בהם גסות הרוח הניכרת בעיניים, יושפלו להסתכל כלפי מטה כדרך השרויים בצער, וזו הפורענות החמישית, שגורמין שפלות של ישראל.

ומה כתיב אחריו, לאחר שהביאו במשתיהם חמשה פורעניות, נאמר שסופם ליפול לגיהנום.

ב-ממ דכתיב לכן הרחיבה שאול נפשה, מדה כנגד מדה שהם הרחיבו נפשם לשנות הרבה, כן השאול תרחיב עצמה יותר מהרגיל כדי לקבל את המתים.

ופערה פיה לבתי חוק תפתח עצמה בלי גבול, לקבל את אלו שלא היה גבול לתפנוקיהם.

ותומים בבית שני, אלא, שאמר להם שלא יאכלו בקדשים עד ביאת המשיח. כאדם שאומר לחבירו "עד שיחיו מתים ויבא משיח בן דוד".

על כל פנים, מבואר בברייתא זו שהאורים ותומים היו קיימים לפחות עד סוף בית ראשון, ולא רק בימי דוד ושלמה, ושלא כדברי רב הונא.

אלא אמר רב נחמן בר יצחק, מאן נביאים ראשונים, כל הנביאים שהיו עד בית שני, לאפוקי מחגי זכריה ומלאכי שהיו בזמן הבית השני, דאחרונים נינהו, ובזמנם כבר לא היו האורים ותומים.

והראיה שנביאים אלו נקראים אחרונים, דתנו רבנן משמתו חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל, (94) ואף על פי כן עדיין שמעו דבר ה', שהיו משתמשים

תא שמע עד מתי היו האורים ותומים, משחרב בית המקדש ראשון בטלו ערי מוגרש הם ערי הלויים שצריך להניח לפניהם מגרשים, וחלק מהלויים עברו לערים אחרות [אך לא בנו מגרשים, שאסור מן התורה לא בטל, רש"ש]. ופסקו אורים ותומים (92) ופסק מלך מבית דוד.

ואם לחשך אדם לומר כיצד יתכן לומר שפסקו אז אורים ותומים, והרי הכתוב אומר בעלית עזרא אחר גלות בבל, ויאמר התרשתא הוא נחמיה, שהתירו לו לשתות יין נסך בבית המלך, להם לכהנים מבני ברזילי שלא מצאו כתיבי יוחסיהן, אשר לא יאכלו מקדש הקדשים חטאות ואשמות, עד עמוד כהן לאורים ולתומים ויברר בהם אם הם כהנים כשרים. (93) ומשמע שהיו אורים ותומים כשחזרו ובנו את בית המקדש השני.

אמור לו שאין הכוונה עד שיהיו אורים

שואלין, וכתב כך בהלכות בית הבחירה כשמנה את החסרונות בבית שני, אך לענין הלכה אפשר לשאול כל זמן שיש רוח הקדש, ולכן בהלכות כלי המקדש כתב להלכה שאין שואלין כשאין רוח הקדש.

93. ואפילו שקיימא לן ש"לא בשמים היא", אין כלל זה אלא לקבוע הלכה, אך לברר את כשרותם במציאותם אפשר לברר בשאלת אורים ותומים [הגרי"ש אלישיב].

94. להלן בסמוך מבואר שרוח הקדש הסתלקה מפני שלא היה הדור ראוי שתשרה בו. ובספר חסידים [תקמ"ד] הביא טעם אחר, שכבר לא היה צורך יותר לחזק את האמונה, שבבית שני כבר נשחט יצר הרע של עבודה זרה, ושוב לא

92. הרמב"ם [פ"י מכלי המקדש ה"י] כתב שבבית שני עשו אורים ותומים ולא שאלו בהם, כי אין שואלין ככהן שאינו מדבר ברוח הקדש, ובהלכות בית הבחירה [פ"ד] כתב שבבית שני האורים ותומים לא היו משיבין ברוח הקדש, ולא היו נשאלין בהם, והשיגו הראב"ד שבמשנתנו נמנו רוח הקודש ואורים ותומים כשתי חסרונות בבית שני, ולהרמב"ם לא חסרה אלא רוח הקדש, והאורים ותומים היו, ורק לא יכלו לשאול במ בלי רוח הקדש.

וכתב הגרי"ז שמסוגיין מוכח שפסקו האורים ותומים כשעוד היתה רוח הקדש, ואפילו לרב נחמן בר יצחק שהרי עזרא היה נביא והיה כהן גדול בבית שני, וצריך לומר שפסקו להשיב אפילו כששאלו ברוח הקדש, ולכן כפל הרמב"ם וכתב שלא היו משיבין ברוח הקדש ולא היו

בבת קול. (95)

שהיה נשיא כמוהו והמשיך את מסירת התורה מדור לדור.

ושוב, פעם אחרת היו מסובין בעלייה ביבנה, נתנה להן בת קול מן השמים ואמרה להן: יש בכם אדם אחד שראוי שתשרה שכינה עליו, אלא שאין דורו זכאין לכך, נתנו עיניהם בשמואל הקטן, [שנקרא קטן כי היה ראוי לנבואה ונחסרה ממנו בגלל דורו], (97) וכשמת הספידוהו, הי עניו, הי

וכמו שמצינו שפעם אחת היו חכמי ישראל מסובים בעליית בית גוריא ביריחו, נתנה עליהן בת קול מן השמים ואמרה: יש בכם אדם אחד שראוי שתשרה שכינה עליו, אלא שאין דורו ראוי לכך. וכששמעו זאת, התבוננו מי ביניהם ראוי לכך, ונתנו עיניהם בחלל הזקן, וכשמת, הספידוהו ואמרו עליו, הי חסיד, הי עניו, תלמידו של עזרא, (96)

נשיא כמו עזרא, ואמר הי חסיד הי עניו, כי אלו המדות מביאות לרוח הקדש, ונחלקו בזה בפ"ק בעבודה זרה, אם חסידות גדולה מכל המידות או ענוה, ולכן נקטו שניהם.

ובברכות [ו:א] אמרין שכל אדם הקובע מקום לתפילתו, כשמת מספדין אותו ואומרים הי חסיד הי עניו, ותמה שם רבינו יונה וכי הוא בדרגה של הלל ושמואל, וביאר שקביעותו מוכיחה שאוהב את התפילה, וזה סימן מובהק שתפילתו מקובלת לפני ה', ואם כן מוכח שהוא עניו כי זבחי אלוקים רוח נשברה, וענוה מביאה לידי חסדיות.

ובאשכבתיה דרבי [עמ' נ"ו] התבאר שלהלל ושמואל הוסיפו לומר תלמידו של עזרא, תלמידו של הלל, לומר שעל ידי מידות אלו הם זכו חוץ ממעלת התפילה, גם במעלת מסירת התורה מדור לדור, ודרגתם גבוהה מאד.

97. בירושלמי כאן מבואר שנקרא כך בגלל שני טעמים, א' שהקטין עצמו, ב' שהיה קטן במעט משמואל הנביא. וברש"י על אבות [ד' י"ט] גרס בסוגייתנו שהיתה ראויה שתשרה עליו שכינה כמשה רבינו. [וכן גרס רבינו יונה בברכות]. וביד רמ"ה בסנהדרין [י"א]. כתב שהיה ראוי שתשרה עליו שכינה כשמואל הנביא.

ובמהרש"א [שם] כתב שבהלל הזקן נאמר שראוי לשכינה כמשה רבינו [כך גרסין שם] כי

היו צריכים את נביאי ה' לחזקם כנגד נביאי הבעל, וכן ביאר הגר"א בסדר עולם [פרק ל']. ועוד טעם כתב בספר חסידים, שכל רוח הקדש שנגזרה לשרות כבר נכללה בכ"ד ספרי הקדש [ועיין בשמו"ר פכ"ז ו'].
95. רש"י לעיל [ל"ג א'] ביאר שבת קול היא מידה הממונה להודיע, ובתוס' [בסנהדרין י"א]. כתבו שאינה קול היוצא מן השמים, אלא מתוך אותו קול יוצא קול אחר, ואת הקול השני היו שומעין ולכן קראוהו בת קול. וביד רמה שם הביא ירושלמי שהיא הברת קול, וביאר שיצאה במקום אחד כשמדברים במקום אחד. והמאירי שם כתב שהיא נבואה שאינה תדירה כל כך, ועי"ש בחידושי מהר"ץ חיות.

ובתוס' יום טוב יבמות [פט"ז מ"ו] כתב שהוא קול מחודש לשעתו מהבורא יתברך להודיע סודו ליראיו. ודרגתו פחותה מנבואה, וקראוהו בת קול, כי היא בת לאביה ולתשות כחה לא קראוהו בן אלא בת.
ועיין רמב"ן עה"ת [שמות כ"ח ל'] שהבנת הכהן הגדול באורים ותומים היתה דרגה ברוח הקדש, נמוכה מנבואה וגבוהה מבת קול ששמה אחרי שפסקו האורים ותומים.

96. ביאר המהרש"א [בסנהדרין י"א]. שדמה לעזרא בכך שעלה מבבל ותלמודו בידו ונעשה

חסיד, תלמידו של הלל, שגם עליו נאמר כך, כדלעיל.

ואף הוא שמואל הקטן, אמר בשעת מיתתו, מעין נבואה, סופם של רבן שמעון הנשיא ורבי ישמעאל בן אלישע שהיה כהן גדול, לחרבא, (98) שיוציאם מלך יוון להורג.

וסופם של שאר חברוהי, לקולא, לההרג בשאר מיתות משונות, כרבי עקיבא שסרקו בשרו במסרקות של ברזל, ורבי חנניה בן תרדיון שנשרף עם ספר תורה, ורבי יהודה בן בבא שנעצו בו שלש מאות חניתות של ברזל ועשאוהו ככברה.

ושאר עמא סופם לביזא — לביזה, ועקן סגיאין — וצרות גדולות עתידין למיתי על עמא.

ואף על רבי יהודה בן בבא בקשו לומר חי חסיד חי עניו, תלמידו של הלל, אלא שנטרפה שעה, ולא יכלו להספידו בכבוד כיון שנהרג בידי המלכות, והלכה היא שאין מספידין על הרוגי מלכות. (99)

שנינו במשנה: משחרב בית המקדש בטל השמיר וכו'.

תנו רבנן, בטל השמיר, שבו בנה שלמה את בית המקדש, שנאמר, והבית בהכנותו, אבן שלמה מסע נבנה, נבנה באבנים שלמות כפי שהביאום במסע ממקום חציבתם ולא סיתתום שוב בכלי ברזל. (100)

הרבירים ככתבן — דברי רבי יהודה. כך אכן היה, ולא נוסף סיתות באבנים אלו, כי נחצבה בדיוק ובשלימות על ידי השמיר.

יקפיד שלא נוהגים כבוד במלכות ומספידים את ההרוגים על פיו. או מפני הסכנה למספידים שיאמר המלך שהם חברי ההרוג, ויתפסם.

100. כתב הרמב"ן [שמות כ' כ"ב] שנחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה אם נאמר האיסור לבנות באבני גזית רק במזבח, או גם בבנין הבית. ובטעם האיסור הביא דעת הרמב"ם במורה נבוכים שהיא הרחקה שלא יעשו בהם צורה ותהיה אבן משכית, ודעת האבן עזרא שלא ישאר חלק מהאבן כפסולת באשפתות, וחלקה השני במזבח. ודעת הרמב"ן כי הברזל מסמל חרב והוא מחריב העולם, לכן לא יובא בית ה'. וכתב שלטעמו רק ברזל נאסר. והיו מסתתים את האבנים בכל כסף או בשמיר, אף על פי שבהם האבנים לא יצאו שלימות. ובתוס' בחולין [יח.] חלקו עליו, שכתבו שהשמיר היה בבית שני, שהרי דמה בן נתינה מכר אבן לאפור, שהיא זקוקה לחקיקה בשמיר, ושנה אחריה מכר

היה מפרנס את ישראל ארבעים שנה כמשה, אך בשמואל לא נאמר כן, שהרי מת בן נ"ב ולא פרנס כמשה רבינו.

98. המהרש"א בסנהדרין ביאר שמיתת שניהם תהיה בכבוד כנגד מיתת שאר חבריהם, כיון שהריגת הנשיא והכהן גדול בסייף שהיא מכובדת יותר אף אצל עובדי כוכבים, וחבריהם יהרגו בשאר מיתות משונות.

99. בטור [י"ד שמ"ה] הובאה לשון רמב"ן בתורת האדם, שאין מונעין מהם אלא הספד, ומשמע שיש איסור בדבר. והבית יוסף כתב שלפירוש רש"י כאן רק במקום שהמלך מקפיד ויראים ממנו אין מספידין, אך אם לא יקפיד למה יגרע מערך כבודם בגלל שמתו מיתה משונה.

וביד רמ"ה [בסנהדרין י"א.] כתב שלש סיבות ליראת המלך, שמא ימלך שלא לקברן, או שמא

אלא כותב עליהם בדיו את צורת האותיות שרוצה לחקוק בהם, ומראה להן שמיר מבחוץ מעבירו על פני הדיו והן נבקעות מאליהן, ודומות כתאינה זו שנבקעת בימות החמה ואינה חסירה כלום, וכבקעה זו שנבקעת אדמתה בימות הגשמים ואינה חסירה כלום.

תנו רבנן, שמיר זה, ברייתו גודלו, כשעורה, ומששת ימי בראשית נברא, ואין כל דבר קשה יכול לעמוד בפניו, שהוא חותך הכל.

במה משמירין אותו, והרי יבקע כל חומר שיונח בו, ויצא ויעלם, אלא כורכין אותו בספוגין של צמר, ומניחין אותו באיטני תיבה של אבר מליאה סובי שעורין, שכך הטביע הקב"ה בעת ברייתו שיבקע כל דבר קשה, וישתמר בדבר רך מאד, וממנו לא יצא [מהרש"א].

אמר רבי אמי, משחרב מקדש ראשון בטלה שירא פרנדא, סוג משי משובח, וזכוכית לבנה שהיא יקרה מאד, כי מאז נעשתה נדירה מאד.

תניא נמי הכי משחרב מקדש ראשון בטלה שירא פרנדא וזכוכית לבנה ורכב ברזל, (101)

אמר לו רבי נחמיה וכי אפשר לומר כן, והלא כבר נאמר שם, כל אלה אבנים יקרות וגו' מגוררות במגירה הרי מפורש שנסרום וסתתום, ואלא אם כן מה תלמוד לומר אבן שלמה מסע נבנה, ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית כהנותו, ביאורו שהיה מתקין מסתתן מבחוץ, ומכנים מבפנים, ורק בתוך בית המקדש לא נשמע קול כלי הברזל.

אמר רבי נראין דברי רבי יהודה באבני מקדש, שבהם לא סתתו כלל בכלי ברזל. ונראים דברי רבי נחמיה באבני ביתו של שלמה, שבהם סיתת מבחוץ ולא בתוך הבית, ורק בהם נאמר אבנים יקרות מגוררות במגירה.

ומקשינן ורבי נחמיה, שמיר למאי אתא, אם בין כה וכה סיתתן בכלי ברזל מחוץ למקדש, לשם מה הוצרך לשמיר.

ומתצינן מיבעי ליה לכדתניא, אבנים הללו אבני האפוד והחושן, אין כותבין אותן את שמות השבטים שעליהם, לא בדיו, משום שנאמר בהם לחקוק פיתוחי חותם, ואין מסרטין עליהן באיזמל, משום שנאמר במלואותם, ומשמע שאף שמצוה לחקוק צריך שישארו שלימות ולא יחסר מהם כלום,

ואין ראייה שהיה שמיר בבית שני, ואין להוכיח שאבני מזבח צריכות להיות שלימות. [ולפי זה צריך לומר שהיה השמיר בעת בנין הבית, ונעלם לפני בנין המזבח ודוחק]. ומדברי רש"י מבואר שאינו סובר כהרמב"ן, שכתב בסוגיין שאיזמל אסור "בחשן ובאפוד".

101. בקרן אורה כתב ששלשה דברים אלו מרמזים על מעלות רוחניות שבטלו בחורבן

פרה אדומה, וקיימא לן שרק בימי עזרא עשו פרה אדומה, והקשו אם כן למה לא נסרו בשמיר את אבני המזבח ששקצום אנשי יון, והוכיחו שהשמיר אינו מנסר חלק לגמרי, ואינו מכשיר את אבני המזבח.

וכתבו הקרן אורה והרש"ש שהרמב"ן לשיטתו שלא נאסר לסרט באיזמל אלא באבני החשן, אך באבני האפוד אפשר אף באיזמל, ולדבריו יתכן שדמה בן נתינה מכר אבן לאפוד,

טהור, ואין הקילוה מחרבן לטמאות את הנוזל הנשאר בכלי הטהור חוץ מדבש זיפים והצפיחים חלות דבש, שהם דברים עבים מאד, ונחשב כמחובר למה שנשאר בכלי העליון, כיון שכשנפסק הקילוה חוזר חלק ממנו, ונמשך ועולה מלמטה למעלה, ומטמא את הנשאר בכלי ממנו נזל.

ומבארין מאי זיפים, אמר רבי יוחנן, דבש שמזיפין בו שאפשר לערב בו מים ויין, ולא יכירו בכך מרוב שהוא טוב ועב, וכך עושים בו השקרנים [והולכי רכיל, כדלהלן].

וריש לקיש אמר שנקרא דבש זה זיפים על שם מקומו שממנו בא, ומצאנו מקום כזה בארץ ישראל, כדכתיב בשמות הערים שכבש יהושע זיף וטלם ובעלות.

כיוצא בדבר אתה אומר, שמצאנו שנחלקו עוד בביאור השם זיפים לגבי הכתוב בבא הזיפים ויאמרו לשאול הלא דוד מסתתר עמנו, ונחלקו מאי זיפים, אמר רבי יוחנן, בני אדם המזיפין דבריהם, שהילכו רכיל על דוד, ורבי אלעזר אומר שנקראו כך על שם מקומן כדכתיב זיף וטלם ובעלות.

שנינו במשנה, ופסקו אנשי אמנה.

אמר רבי יצחק, אלו בני אדם שהן מאמינים בהקב"ה, לוותר ממונם לנוי הדור מצוה ולצדקה ולהוצאות שבתות וימים טובים [רש"י].⁽¹⁰²⁾ דתניא רבי אליעזר הגדול

ויש אומרים אף יין קרוש הבא ממקום הנקרא שניר ומרוב שנותיו הוא קרוש באשים ודומה כעיוגולי דבילה.

שנינו במשנה, ונפת צופים.

ומבארין, מאי נפת צופים, אמר רב סולת שצפה מרוב שומנה על גבי נפה, שנדבקה בדפנותיה, ודומה לעיסה שנילושה בדבש ושמן.

ולוי אמר שהכוונה שמרוב ברכה שהיתה שורה בעיסה היו שתי ככרות הנדבקות בדפנות התנור אחת בדופן זו והשניה בדופן שכנגדה, תופחות ובאות עד שמגיעות זו לזו, והם צפות ותפוחות באויר, ודומות לצוף שגדל ומתפשט ונתלה באויר.

ורבי יהודע בן לוי אמר, נופת צופים זה דבש הבא מן הציפאי, ממקום הרים גבוהים שמהם צופים. ומבארין, מאי משמע, מהיכן אתה יודע שדבש מעולה בא מההרים הגבוהים, כדמתרגם רב שישת את הפסוק כאשר תעשינה הדבורים, כמא דנתון בכריאתה כמו שזוונות הדבורים, ושייטן ברומי עלמא ומשוטטות בגובה העולם, ומתיין דובשא מעישבי טורא, ומביאות דבש מעשבי ההרים, ומשמע ששם מקור הדבש המשובח.

תנן התם, כל דבר הניצוק מכלי טהור לכלי טמא, החלק שנשאר בכלי הטהור, נשאר

נגד יצר הרע, שנחלשו.

102. לכאורה תמוה, שהרי בשבת [קי"ט] אמרו לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה, ולכאורה משמע שפסקו לפני החורבן.

הבית. זכוית לבנה, רמז לזיכוכן החומר והגוף, שהיה קיים כל זמן הבית מההארתו הרוחנית. שירא פרנדא שהוא משי לבגדים משובחים, רמז למעשים טובים בשלימות, שנפגמו, ומאז כולם מעורבים בסיגים. כלי ברזל, הם כוחות המלחמה

הרשעים, למה הקהיתה שיניהם בב, למה ציערתם במותינו לפניהם, ובכך נפרעת עונשם מהם בחייהם.

אמר רבי אילעא בן יברכיה, אלמלא תפילתו של דוד, המובאת בסמוך, היו כל ישראל עניים מרודים, שהם היחידים שעיסוקם הוא מוכרי רבב, והם כל הדברים השומניים והמאוסים, שנדבקים בבגדי הרוכלים וממאסים אותם. ודוד בתפילתו בקש על כך, כמו שנאמר "לא לנצה ישכה אביון תקות עניים תאבד לעד". אלא "שיתה ה' מורה לחם", תן להם, לישראל העניים, עושר, כדי שיכבדו הגוים, וכדי ש"ידעו גוים אנוש המה" שאין הגוים כאלוהים שכל הכבוד והגדולה שלהם, אלא, ישראל גם הם עשירים ומכובדים.

ואמר רבי אילעא בר יברכיה, אלמלא תפילתו של חבקוק, היו שני תלמידי חכמים מתכסין בטלית אחת מרוב עניות, ועוסקין

אומר, כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה [ובילקוט דרשין כך מקרא, שנאמר למען אנסנו הילך בתורתי אם לא].

והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב כי מי בז ליום קטנות, וביאורו, מי גרם לצדיקים שיתבזו שולחנן לעתיד לבא, דהיינו מי גורם לבזות את הצדיקים ביום העתיד לבא שלא יקבלו שכר שלם, קטנות אמנה שהיה בהן היא גורמת לכך, ומה היא הקטנות, (103) שלא האמינו בהקדוש ברוך הוא לגמרי, ואמרו מה נאכל למחר.

רבא אמר שהמדוברים בפסוק זה אלו קטני בני רשעי ישראל, ילדים קטנים שמתו לאבותיהם שהם רשעי ישראל, שמבזבזין דין אביהם לעתיד לבא, שבזכות מיתתם הם קורעים את גזר דינו של אביהם לעתיד לבא, שהם באים ואומרים לפניו, רבונו של עולם, מאחר שאתה עתיד ליפרע מהן מאבותינו

טו-א

103. ביאר מהר"ל שעיקר האמונה היא שיאמין בה' שכוחו אין לו סוף, ויש לו כל. ובשביל זה כאשר יגיע הזמן שהקב"ה יתן הטוב, אז יתן לו כפי מה שהוא היה מאמין בה' כמה גדול כוחו ויכולתו, אבל כאשר אינו מאמין כל כך וכאילו ממעט כוחו ויכולתו, כשיגיע הזמן שיראו כוחו ויכולתו, לא יודע לאותו אדם אלא כפי שהאמין.

ועיין במכתב מאליהו [א' 172] שביאר כך את דברי רבי יצחק, אלו בני אדם המאמינים בה', ואין במחשבתם גבול וספק כלל.

וביומא [עו]. אמר רבי שמעון בר יוחאי שהמן לא ירד פעם אחת בשנה לכל השנה, כדי שידאגו ישראל כל יום שמא כולנו מתים למחר

ובשם הגרי"ז כתבו שמי שאינו מותר ממונו לצדקה שמא ינזק, אין זה חסרון במעלתו בצדקה, אלא באמונתו בה', והוא אשר פירש"י כאן שהם היו בני אדם שמאמינים בה', ולא חששו להנזק. ואילו בסוגיא בשבת, פירש המהרש"א שם, שפסקו אנשי אמנה במשאם ומתנם, וצריך לומר שעדיין היו אנשי אמנה בנתינת צדקה.

ועיין בליקוטי הלכות של החפץ חיים, שהביא מהירושלמי שאנשי אמנה היו בוטחים בה' שיצליח עסקיהם בלי שיבטלו מתורתם.

ובפסקי ריא"ז פירש שכל מי שיש לו פת בסלו ודואג מה יאכל למחר ועל ידי כן ממעט בכבוד שבת וקופץ ידו לעני הרי זה מקטני אמנה.